

Terug in Europa

18 december 1934

Nu we bijna weer terug in Europa zijn, wordt het dunne witte tenue omgeruild voor warmere kleding. Vanaf het dek kijk ik naar een berg rechts van de haven, alwaar een lange witte muur scherp tegen het bruingrijze van de grond afsteekt. Binnen de omheining staat een groot wit gebouw. Donkergroene cipressen steken er spits en hoog bovenuit. Tussen het donkergroen hier en daar een rij witte stenen. Het is het kerkhof van Lissabon. Een onheilspellend gezicht. Zolang het maar geen slecht voorteken is.

Ook hier weer het bekende beeld van passagiers die op hun eindbestemming zijn aangekomen en mensen die hun reis vanaf dit punt aanvangen. Er wordt geen vracht ingenomen, wel de nodige post die in de volgende havens weer van boord gaat. Enkele uren later, bij het verlaten van de haven, verdwijnt Lissabon in de avondnevel.

Op woensdag 19 december om zeven uur in de ochtend komt de haven van Leixões in zicht. Leixões is de haven van Leca da Palmeira, een bescheiden voorstadje van Porto. De haven zelf is klein, slechts driehonderd meter lang met een nauwe ingang. Vooral bij slecht weer met harde wind en sterke stroming is de haven voor grote zeeschepen zoals de *Orania* moeilijk te bereiken. Vanwege de sterke getijden in dit deel van de oceaan is dit zelfs bij goed weer een lastig karwei.

Het kan hier als in geen andere haven in Europa spoken. Op deze beruchte plek is in december 1914 een door de KHL gecharterd schip, de *Bogor* met kapitein Luca als gezagvoerder, bij stormachtig weer op de rotsen gelopen. Bijna de volledige bemanning is hierbij omgekomen. Sindsdien is het aan boord nemen van een loods die de situatie goed kent een vereiste.

Met de haven in zicht blijven we op zee wat heen en weer varen. Er staat momenteel een storm met zo nu en dan harde windvlagen. Je hoort de wind over de verschillende dekken gieren. Het havenfort 'Leça da Palmeira', gebouwd in 1720 en toen thuisbasis van grote groepen soldaten, is sinds de 20e eeuw in dienst van de kapitein van de haven van Leixões. Hij heeft vanwege de storm in alle vroegte van de ochtend de vlag gehesen om inkomende scheepvaart te informeren dat de haven momenteel gesloten is.

Niet ver van ons vandaan koerst het vrachtschip de *Loanda* eveneens voor de havenmond. Dit schip, in eigendom van Companhia Colonial de Navegação, is afkomstig uit Lissabon en neemt in deze haven ook nog vracht in voordat het koers zet richting de havens van Angola en Mozambique. Ook zij gaan de haven aandoen en zijn vermoedelijk net als wij in afwachting van een loods. Met deze storm zou het echt van dwaasheid getuigen om dit zonder hulp te proberen.

Vanmorgen vroeg tijdens de werkzaamheden voor het ontbijt in de keuken bemerkten we de woelige zee al. Soeplepels en ander hangend keukengerei sloegen vrolijk tegen elkaar aan, een eentonig deuntje componerend. Ik hou in dit soort situaties vooral de pannen met kokend water in de gaten. We willen niet dat bij een te hoge deining de pannen gaan schuiven, of erger, het fornuis verlaten.

Ik praat wat met mijn collega's in de keuken over het aankomende kerstfeest. Hoe fijn het is dat, als we in Amsterdam aankomen, er nog tijd is om kerstinkopen te doen. Net voor kerst is mijn zoon Ben jarig. Drie jaar wordt hij alweer. In Buenos Aires heb ik een houten trein met een stuk spoor gekocht. Ik weet zeker dat hij dit geweldig vindt. Iedere keer als hij met zijn moeder naar het station meegaat om mij na een lange reis op te halen, staart hij met grote bewondering en misschien ook wel een vleugje angst naar die enorme stoomlocomotieven.

In gedachten verzonken kijk ik door de patrijspoort van de kombuis. Vanuit deze positie heb ik een goed zicht op de haven. Er wordt nog steeds hard gewerkt aan het verbeteren van de veiligheid. En het werd tijd, want juist deze haven heeft meerdere bladzijden in de Nederlandse zeevaartgeschiedenis zwart gekleurd.

Door het uitbaggeren van de haven worden zandbanken weggenomen en neemt de te bevaren diepte voor grote zeeschepen toe. Ook wordt de bestaande pier verder zeewaarts verlengd. De constructie, gebouwd van grote zware stenen, beschermt het in- en uitgaande scheepvaartverkeer ter hoogte van de havenmond tegen de stroming en de golfslag van de Atlantische Oceaan.

Met het verlengen van de pier ontstaat als het ware een beschutte plek voor schepen om rustig de haven binnen te kunnen varen. Als het project gereed is, loopt de pier van de haven negenhonderd meter de oceaan in. De haveningang wordt hierdoor niet alleen afgeschermd voor golfslag, ook de ophoping van bagger wordt hiermee tot een minimum beperkt.

Het werk hier in Leixões is aangenomen door de alom bekende en geprezen Nederlandse Maatschappij voor Havenwerken uit Amsterdam. Dit project verloopt momenteel erg voorspoedig maar dat was helaas niet altijd het geval. Op deze locatie kreeg het bedrijf bijna exact een jaar geleden te maken met een zeer ernstig ongeval. Tijdens werkzaamheden op de pier is hoofdingenieur Volker op lugubere wijze aan zijn einde gekomen. Hij was drukdoende met de inspectie van het werk, net buiten de haven, toen hij door een enorme golf werd gegrepen. Hij belandde meteen in het koude en woelige water waarop een korte strijd op leven en dood volgde. Maar de stroming en de golfslag waren te sterk en binnen een minuut moest hij, volledig uitgeput van de geleverde strijd, zijn verzet staken. Reddingspogingen door collega's vanaf de kant mochten helaas niet baten. De ingenieur is uiteindelijk tegen de rotsen aan gesmeten en verdween niet veel later in de diepte van de oceaan. Een tragisch einde van een roemrijke carrière die hem naar vele uithoeken van de wereld bracht. Enkele dagen

later spoelde zijn zwaar toegetakelde lichaam aan op de kust. Enkele Portugese havenarbeiders hebben hem daar gevonden. Zijn vrouw, overgekomen uit Nederland, heeft haar man nog wel eerst formeel moeten identificeren. Een behoorlijk traumatische ervaring voor de vrouw die haar man op zo'n gruwelijke wijze heeft moeten verliezen. Niet veel later zijn de stoffelijke resten bij ons aan boord van de *Orania* gebracht voor de laatste reis naar Nederland, naar zijn familie in Leiden.